

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU”

Vol. 113/2004

Colectia
BIBLIOTECA ECONOMICĂ

Seria
**Probleme
economice**

**COMENSURAREA
ȘI EVALUAREA
DECALAJELOR
ECONOMICE
ÎN PERSPECTIVA
INTEGRĂRII**

Virginia CÂMPEANU
- coordonator -

ISBN 973-7940-57-1

Centrul de Informare și Documentare Economică

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
INSTITUTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ

COMENSURAREA ȘI EVALUAREA DECALAJELOR ECONOMICE ÎN PERSPECTIVA INTEGRĂRII

Centrul de Informare și Documentare Economică
București, 2004

Volumul de față prezintă tema
“Procese definitorii și tendințe în integrarea economică europeană. Strategii de dezvoltare economică a României în perspectiva integrării în Uniunea Europeană”,
realizată de Institutul de Economie Mondială
în cadrul

Programului național de cercetare CERES.

Proiectul Institutului Național de Cercetări Economice al Academiei Române
“**Modelarea politicilor economice în perspectiva integrării în Uniunea Europeană și fundamentarea restructurării economiei României în contextul tranziției spre o nouă Europă**”.

Contract 155/2001
Etapa P3/3

AUTORI: dr. Virginia CÂMPEANU (coord.)
Lucia IORDACHE
Lucia MEZEI-PUȘCOI

Editat de CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ
REDACTOR-ȘEF: VALERIU IOAN-FRANC
SECRETAR GENERAL DE REDACȚIE: AIDA SARCHIZIAN

REDACTOR: PAULA NEACȘU
MACHETARE ȘI TEHNOREDACTARE: MIHAELA PINTICĂ
COPERTA COLECȚIEI: NICOLAE LOGIN
CIDE/PROBLEME: Pro_campeanu.doc (113)

Redacția și administrația: București, Calea 13 Septembrie nr. 13, sectorul 5,
cod poștal 050711, telefon: 0040-21-411.60.75, telefax: 0040-21-411.54.86
Adresa poștală: București 5, căsuța poștală 5-72

Materialele cuprinse în acest buletin pot fi reproduse numai cu aprobarea
conducerii Institutului Național de Cercetări Economice.

Volumele seriei pot fi identificate și comandate fie în colecție anuală, respectiv ISSN 1222 - 5401,
fie pe fiecare titlu în parte, respectiv pe ISBN alocat fiecărui volum.

Pentru volumul de față: ISBN - 973 - 7940 - 57 - 1

CUPRINS

COMENSURAREA ȘI EVALUAREA DECALAJELOR ECONOMICE ÎN PERSPECTIVA INTEGRĂRII (dr. Virginia Câmpeanu)	5
POLONIA (Lucia Iordache)	16
REPUBLICA CEHĂ (Lucia Iordache).....	21
SLOVACIA (Lucia Iordache)	25
SLOVENIA (Lucia Mezei-Pușcoi).....	29
UNGARIA (Lucia Mezei-Pușcoi)	33
Bibliografie	37

COMENSURAREA ȘI EVALUAREA DECALAJELOR ECONOMICE ÎN PERSPECTIVA INTEGRĂRII

dr. Virginia CÂMPEANU

Țările Europei Centrale și de Est se confruntă de peste 13 ani cu procesul complex de transformări interne, dublat de procesul de pregătire a aderării la Uniunea Europeană.

Între factorii determinanți ai realizării criteriului economic pentru aderarea la Uniunea Europeană și diminuarea decalajelor economice față de Uniunea Europeană, pe de o parte, și între țările candidate, pe de altă parte, putem identifica:

- ritmul și calitatea reformelor interne în țările candidate;
- deschiderea spre exterior a piețelor prin liberalizarea și amplificarea schimburilor comerciale;
- rolul investițiilor străine directe la nivel micro și macroeconomic;
- strategiile de dezvoltare pe termen apropiat și mediu.

În demersul nostru, ne vom centra pe aspectele economice ale acestor procese, dar afirmăm că și celelalte aspecte - politice, de securitate, sociale, culturale, morale ș.a. - sunt la fel de importante.

În cadrul aspectelor economice, o importanță deosebită prezintă stabilizarea economiei și găsirea căilor de dezvoltare durabilă la nivel de țară și la nivel regional, întrucât **existența economiei de piață funcționale și a capacității de a face față presiunii concurențiale și forțelor pieței din interiorul Uniunii constituie o premisă importantă a aderării la Uniunea Europeană, fiind criteriul economic în funcție de care o țară candidată poate adera la Uniune (Consiliul de la Copenhaga, 1993).**

Progresele țărilor central și est-europene candidate la UE în realizarea criteriilor economice de aderare

Progresele țărilor central și est-europene candidate la UE în realizarea criteriilor economice de aderare se măsoară prin evoluția următorilor indicatori economici: produsul intern brut (PIB), inflația și deficitul bugetar raportat la PIB. Acești indicatori reflectă stabilitatea economică a unei țări.

Produsul intern brut¹

Începutul anilor '90 a fost caracterizat printr-un climat economic nefavorabil la scară internațională, determinat de criza economiei mondiale, manifestată îndeosebi în Europa (1991-1993). Pentru prima oară după 1945, produsul intern brut agregat la scară mondială a marcat o scădere cu 0,4%. Redresarea a început în 1994 în Europa, iar până la sfârșitul deceniului, ritmul creșterii economice s-a stabilizat la circa 2,5-3%, adică la jumătatea celui înregistrat înainte de 1973.

În Europa Centrală și de Est, schimbările revoluționare din anii 1989 și 1990 au fost urmate de crize economice fără precedent în această zonă a Europei, comparate de unii analiști occidentali cu "marea depresiune" a anilor 1929-1933 sau cu pagubele provocate de al doilea război mondial. În România, potrivit profesorului și analistului Nicolae Belli (2001), perioada 1990-2000, "judecată prin amploarea pagubelor create economiei și populației, ca și prin durata prelungită de recuperare a nivelului economic din 1989, va rămâne în istorie ca o perioadă mai rea și mai păguboasă decât au fost pentru România nu unul, ci ambele războaie mondiale luate împreună". Explicația unor crize de o asemenea amplitudine este dată de faptul că turbulențele economice de la începutul anilor '90 s-au transformat în crize structurale profunde, începute încă din anii '70.

Durata și intensitatea recesiunii au fost variabile de la o țară la alta și, putem spune, chiar între țările din Europa Centrală și de Est, fiind mai accentuate în țările din Est (creștere economică negativă de două cifre). Pentru majoritatea țărilor, criza a durat până în anul 1994. Amploarea ei în fiecare țară reiese din tabelul de mai jos, care prezintă modificările anuale ale PIB din fiecare stat din centrul și estul Europei în perioada 1990-2001.

Evoluția PIB în țările din centrul și estul Europei

	PIB, modificări, %											
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 *	2001 *
Bulgaria	-9,1	-11,7	-7,3	-1,5	1,8	2,9	-10,1	-7	3,5	2,4	5,8	4
Cehia	-1,2	-11,5	-3,3	0,1	2,2	5,9	4,8	-1	-2,2	-0,2	2,9	3,6
Estonia	-8,1	-13,6	-14,2	-8,5	-2	4,3	3,9	10,6	4,7	-1,1	6,9	5,3
Ungaria	-3,5	-11,9	-3,1	-0,6	2,9	1,5	1,3	4,6	4,9	4,5	5,2	3,8
Letonia	-3,5	-10,4	-34,9	-15	0,8	-1	3,3	8,6	3,9	0,1	6,6	7,6
Lituania	-6,9	-5,7	-21,3	-16,2	-9,8	3,3	4,7	7,3	5,1	-4,1	3,9	5,5
Polonia	-11,6	-7	2,6	3,8	5,2	7	6	6,8	4,8	4,1	4	1,1
România	-5,6	-12,9	-8,8	1,5	3,9	7,1	3,9	-6,9	-5,4	-3,2	1,6	5,3
Slovacia	-2,5	-14,6	-6,5	-3,7	4,9	6,9	6,6	6,5	4,4	1,9	2,2	3,3
Slovenia	-4,7	-8,9	-5,5	2,8	5,3	4,1	3,5	4,6	3,8	4,9	4,6	3

* Estimări FMI.

După creșteri economice succesive în perioada 1993-1996, România a înregistrat 3 ani de creștere negativă, cu cel mai ridicat ritm de scădere în 1997 (-6,9%),

¹ Acest indicator reflectă creșterea economică pozitivă, negativă sau stagnarea unei țări (creșterea zero).

pe fondul schimbării politicii economice și monetare și al influenței exercitate de criza economică din Asia și Rusia. Dintre celelalte țări central și est-europene candidate la aderarea la UE, doar Cehia a înregistrat o evoluție similară, urmată în 1999 de Estonia și Lituania. Ungaria și Slovenia au marcat în această perioadă cele mai semnificative creșteri economice, cu ritmuri de peste 4%.

Performanțe reale pozitive în toate statele candidate, începând din anul 2000

În România, primele semne de revigorare au apărut în anul 2000, când s-a înregistrat o creștere economică pozitivă, de 1,6%. Toate celelalte țări candidate din centrul și estul Europei au înregistrat ritmuri pozitive de dezvoltare economică în anul 2000, cu niveluri superioare României, maximele înregistrându-se în Estonia (6,9%), Lituania (6,6%), Bulgaria (5,8%) și Ungaria (5,2%).

În anul 2001, ca o consecință a înrăutățirii climatului economic internațional, s-a înregistrat o încetinire a ritmului de creștere economică a statelor candidate; concomitent, creșterea economică globală s-a înjumătățit, datorită creșterii prețurilor țițeiului și scăderii investițiilor, factori ce au fost amplificați de incertitudinea ce a urmat atacurilor teroriste din 11 septembrie 2001 în SUA. În pofida tendinței generale, cele mai multe dintre statele candidate au reușit să limiteze influența încetirii creșterii economice globale asupra economiilor lor, prin creșterea cererii interne. Ritmul creșterii economice în țările central și est-europene a fost în medie de 3,1% în 2001. Cu excepția Poloniei, cererea internă a sprijinit creșterea economică din toate celelalte țări candidate.

În anul 2001, **România și statele baltice au înregistrat cele mai ridicate ritmuri de creștere economică între țările candidate la UE. PIB-ul României a crescut cu 5,3% în termeni reali, pe baza consumului privat și a investițiilor.** În schimb, Polonia a înregistrat cel mai scăzut ritm al creșterii economice, de 1,1%, în condițiile în care economia nu a fost sprijinită de cererea internă.

Anul 2002 a însemnat pentru România cel de-al treilea an consecutiv de relansare economică, cu un ritm de creștere reală a PIB de 4,9%. Principalele componente care au susținut creșterea economică au fost exportul - orientat cu precădere spre țările dezvoltate, în special spre Uniunea Europeană - și investițiile, cu o evoluție mai puțin spectaculoasă comparativ cu celelalte țări candidate, dar pozitivă.

Perspective mai bune pentru România în anul 2003

În anul 2003, o dată cu revenirea la condiții interne și externe normale, creșterea economică a statelor candidate s-ar putea accelera și ar putea atinge o medie de peste 4%. Cel mai important factor va continua să fie creșterea cererii interne, sprijinită, pe de o parte, prin majorarea reală a salariilor, ce va determina sporirea cererii private, iar pe de altă parte, de reluarea investițiilor-

Ior ca urmare a îmbunătățirii perspectivelor economice și a majorării cererii externe.

Creșterea cererii externe pentru exporturi în anul 2003 ar putea preveni deteriorarea semnificativă a balanțelor externe, chiar și în condițiile unei cereri interne dinamice. Dat fiind faptul că finanțele publice trebuie ținute sub control, experții de la Comisia Europeană nu așteaptă o contribuție importantă a consumului public la creșterea economică a țărilor central și est-europene candidate.

Potrivit estimărilor Comisiei Europene, **România, Bulgaria și statele baltice vor înregistra în 2003 cele mai importante creșteri economice între statele candidate la integrarea europeană.** Aceste ritmuri ar putea fi însă mai mici decât cele înregistrate în anul anterior, datorită reducerii cererii externe, îndeosebi din partea țărilor din Europa de Vest, care se vor confrunta pentru al doilea an consecutiv cu recesiunea economică.

PIB/locuitor¹

Analiza acestui indicator în țările central și est-europene relevă, pe de o parte, decalaje profunde între statele membre ale Uniunii Europene și statele candidate și, pe de altă parte, decalaje accentuate între țările candidate la aderare.

Nivelul mediu al PIB/locuitor în UE-15 s-a situat în 1999 la 20 613 dolari, marcând o creștere de peste 1 500 dolari comparativ cu anul 1997. În toate țările central și est-europene, PIB/locuitor se situează sub acest nivel și sub nivelul zonei euro, EUR-11. Ținta țărilor candidate este ca la momentul aderării să atingă 70% din nivelul mediu al PIB/locuitor din Uniunea Europeană.

Slovenia este singura țară în care nivelul PIB/locuitor (PPC) depășește nivelul Greciei și al Portugaliei, considerate "cele mai sărace" din UE.

În intervalul 1994-1999, în țările candidate central și est-europene, s-a înregistrat o tendință generală de creștere a PIB/locuitor, cu unele mici fluctuații. România este singura țară în care produsul intern brut pe locuitor (PPC) a scăzut în anul 1999, cu o redresare ușoară începând cu anul 2000. În acest fel, **în România se realiza numai 28,5% din nivelul mediu al PIB/locuitor din UE.**

După o tendință continuă de creștere în intervalul 1993-1996, PIB/locuitor în România a atins nivelul record de 6628 dolari. Începând din 1997, PIB/locuitor a marcat o tendință de scădere continuă până în anul 2000, ajungând la 5785 dolari/locuitor, ceea ce a făcut ca România să se claseze pe penultimul loc după acest indicator în ierarhia cele 10 țări central și est-europene candidate, înaintea Bulgariei. Situația s-a deteriorat vizibil în anul 2000, dacă o comparăm cu anul 1996, când România depășea nu numai Bulgaria, dar și cele trei țări baltice - Estonia, Letonia, Lituania.

¹ Nivelul de dezvoltare al unei țări este exprimat în mod sintetic prin indicatorul PIB/locuitor, la nivelul parității puterii de cumpărare (PPC). PPC indică un volum identic de produse și servicii ce pot fi achiziționate oriunde, indiferent de nivelurile de preț (*A Community of Fifteen*, Bruxelles, 2000, p. 11).

Evoluția PIB/locuitor (PPC) în statele candidate din centrul și estul Europei

	PIB/loc., PPC, \$											
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 *	2001 *
Bulgaria	4487	4114	4098	4195	5010	5370	4988	4822	4980	5170	5393	5870
Cehia	9526	8721	8951	9273	10760	12070	13040	13320	12970	13030	12932	13689
Estonia	n.d.	4778	4433	3992	3803	3834	4171	4449	5082	5456	8179	8531
Ungaria	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	8380	8930	9340	10010	10580	11190	11084	11506
Letonia	n.d.	5472	5118	3463	3070	3213	3312	3515	3920	4136	6747	7222
Lituania	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	3681	3409	3612	3853	4164	4425	6142	6689
Polonia	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	6050	6708	7310	7968	8380	8790	8793	9203
România	3966	3580	3530	3700	3942	6181	6628	6318	6010	5870	5785	6064
Slovacia	7260	8026	8784	9543	9990	10240	10453	11236
Slovenia	n.d. ^x	n.d.	n.d.	n.d.	11520	12439	13220	14151	14780	15590	15595	16948

* Estimări FMI.

x) n.d. = nedisponibil.

Analiza comparativă a PIB-locuitor în anii 1996-2001 relevă amplificarea decalajelor absolute ale României față de toate țările membre ale Uniunii Europene, în mod special față de Spania, Portugalia și Grecia, țări mai puțin dezvoltate ale Uniunii Europene, care, în ultimii ani, au luat un avânt deosebit. Decalajele s-au mărit totodată față de Slovenia, Cehia, Ungaria, Slovacia și Polonia, țări care vor adera la Uniunea Europeană în primul val, în mai 2004.

În anul 2001, PIB/locuitor (PPC) în România a marcat o creștere de peste 50% comparativ cu anul 1990, ajungând la nivelul de 6064 dolari (+4,6% față de anul anterior). Deși s-a înregistrat o redresare în 2001, fără a se atinge însă nivelul record din anul 1996, poziția României în clasamentul țărilor candidate rămâne neschimbată față de anul anterior, depășind numai Bulgaria. Se observă o ușoară reducere a decalajelor în 2001 față de anul anterior numai față de Ungaria și Polonia.

Evoluția decalajelor între România și unele țări candidate

- PIB/locuitor, % -

	1996	2000	2001
România	100	100	100
Cehia	196,7	223,5	225,7
Ungaria	140,9	193,4	189,7
Polonia	110,2	152,0	151,7
Slovacia	132,5	177,0	185,3
Slovenia	199,5	269,5	279,5

Sursa: Calcule ale autoarei, pe baza statisticilor naționale.

Inflația

Unul dintre cele mai importante și dureroase fenomene ale crizelor economice din țările Europei Centrale și de Est îl constituie inflația, care se măsoară prin

indicele prețurilor de consum și afectează întreaga populație a fiecărei țări ce nu o poate controla, alterând totodată mediul de afaceri și fluxul de investiții străine.

Performanțele statelor candidate la UE privind stăpânirea tendințelor inflaționiste au fost diferite în cursul ultimului deceniu, dar trăsătura comună o reprezintă tendința de scădere a inflației față de anii de intensă criză economică 1990-1993.

România a înregistrat un nivel maxim al inflației în anul 1993, de peste 256%, dar trebuie menționat că, timp de 4 ani consecutivi, 1991-1994, inflația a fost de trei cifre. După o scădere în 1995, indicele prețurilor de consum în România se situează pe o nouă curbă ascendentă, cu un maxim de 156% în 1997. Frecvențele corecții ale prețurilor la energie și utilități au constituit un factor important de influență în sensul creșterii inflației.

De menționat că, **în ultimul deceniu, nu România a deținut recordul de inflație între țările candidate**, ci Lituania (1161%) și Estonia (1076%) în 1992 și Bulgaria (1082%) în 1997. Bulgaria avea inflație de 4 cifre în anul 1997, iar România de 3 cifre. Restul țărilor candidate aveau fie inflație de 2 cifre (11-18%), fie chiar de o cifră: Cehia, Slovenia, Slovacia (sub 10%).

Cu excepția Ungariei și Lituaniei, celelalte state candidate au înregistrat în anul 2000 ușoare creșteri ale prețurilor la consumator. În România, inflația anului 2000 s-a diminuat ușor față de anul anterior, la nivelul de 40,7%.

Evoluția indicelui prețurilor de consum în statele central și est-europene, 1990-2001

	Inflație, %											
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*
Bulgaria	23,8	338,5	91,2	72,8	96	62,1	123	1082	22,3	0,3	10,4	7,5
Cehia	9,7	56,6	11,1	20,8	10	9,1	8,8	8,5	10,7	2,1	3,9	4,7
Estonia	17,2	211	1076	89,8	47,7	29	23,1	11,2	8,2	3,3	4	5,8
Ungaria	28,9	35	23	22,5	18,8	28,2	23,6	18,3	14,3	10	9,8	9,2
Letonia	10,5	172	959	9,2	35,9	25	17,6	8,4	4,7	2,4	2,6	2,5
Lituania	8,4	225	1171	188,8	45,1	35,7	13,1	8,4	2,4	2,5	1	1,3
Polonia	585,8	70,3	43	35,3	32,2	27,8	19,9	14,9	11,8	7,3	10,1	5,4
România	5,1	170,2	210,4	256,1	136,8	32,3	38,8	154,8	59,1	45,8	40,7	30,3
Slovacia	10,4	61,2	10	23,2	13,4	9,9	5,8	6,1	6,1	10,6	12	7,3
Slovenia	551,6	115	207,3	32,9	21	13,5	9,9	8,4	7,9	6,1	8,9	8,4

* Estimări FMI.

În anul 2001, scăderea prețurilor internaționale la materii prime a contribuit la reducerea inflației în țările candidate. În România, inflația a marcat o scădere mai accelerată în 2001, la nivelul de 30,3%, tendință continuată în 2002, atingându-se nivelul de 17,8%. Evoluții pozitive au avut loc și în Bulgaria, Polonia și Slovacia, care în 2001 au trecut de la inflația de 2 cifre la cea de o cifră.

România este singura țară candidată din centrul și estul Europei care, în pofida evoluției pozitive îndeosebi a anilor 2001 și 2002, continuă să aibă inflație de două cifre.

Potrivit datelor oficiale publicate de Uniunea Europeană, inflația în cele 15 state membre a marcat o scădere cvasicontinuă de la începutul anilor '90, când indicele mediu al prețurilor de consum se situa la 5%, ajungând la mai puțin de 2% în anii 1999-2001.

Potrivit prognozelor Comisiei Europene, inflația medie în cele 10 state candidate central și est-europene va atinge 6,7% în 2003 (comparativ cu 8,1% în 2002 și cu 10,6% în 2001). Această tendința pozitivă din anul 2003 va fi în mare parte rezultatul eforturilor de reducere a inflației în România, unde totuși aceasta va avea cel mai ridicat nivel dintre cele 10 state candidate, continuând să fie de 2 cifre (circa 14-15% în 2003).

Șomajul

Șomajul este un fenomen relativ nou în Europa Centrală și de Est, fiind consemnat oficial înainte de 1990 numai în Polonia (0,1% din forța de muncă activă), Ungaria (0,6%) și Slovenia (2,9%).

Șomajul a crescut rapid după anul 1990, atingând în unele țări valori de 15-19% din totalul populației active. În Republica Cehă, Estonia, Letonia și România, șomajul nu a depășit 10% în cei mai mulți ani ai deceniului trecut, ca urmare a salariilor scăzute, care au redus presiunea asupra întreprinderilor, astfel încât mii de muncitori au rămas în mod oficial angajați. Unele studii efectuate la jumătatea anilor '90 vorbesc despre flexibilitatea "remarcabilă de pe piața muncii", în condițiile în care "muncitorii preferă să accepte salarii mai scăzute decât să piardă locurile de muncă".

Șomajul relativ scăzut din unele țări central și est-europene, inclusiv România, se explică și prin amânarea procesului de restructurare industrială, precum și prin amânarea procedurilor de declarare a falimentului la întreprinderile cu pierderi. În unele state candidate însă, nivelul scăzut al șomajului se explică prin dezvoltarea rapidă a sectorului terțiar (servicii), ce a absorbit o mare parte a forței de muncă disponibilizate (R. Cehă).

Comparațiile efectuate între statele candidate și statele membre ale Uniunii Europene relevă diferențe mai mici la acest indicator, nivelul mediu al șomajului situându-se în jurul a 10% din forța de muncă activă a UE.

Șomajul a marcat o evoluție descendentă în anii 2000 și 2001 în majoritatea celor 10 state candidate, excepție făcând în 2000 Bulgaria, Lituania, Polonia, iar în 2001 Estonia, Polonia, Slovacia. În aceste cazuri, se observă o corelare inversă a șomajului cu inflația.

În România, după perioada 1997-1999, de creștere anuală a șomajului (la nivelul maxim de 11,5% în 1999), s-a înregistrat o tendință de scădere în anii 2000-2001, ajungând să reprezinte 9,2% din forța de muncă activă a anului 2001.

De menționat că aceste date se referă numai la persoanele care nu au locuri de muncă, dar primesc asistență socială; ceilalți, lipsiți de locuri de muncă pe termen lung și de sprijin financiar, nu intră în statisticile țărilor, dar în mod cert constituie grupul social cel mai înclinat spre activități economice criminale, îngroșând sensibil numărul celor lipsiți de locuri de muncă.

Așa cum reiese din datele statistice ale țărilor de comparație, la nivelul anului 2001, România deținea, alături de Ungaria, Letonia și Cehia, cele mai scăzute rate ale șomajului.

**Evoluția șomajului în statele central și est-europene
canditate la aderare, 1990-2001**

	Șomaj, %											
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 *	2001 **
Bulgaria	1,7	11,1	15,3	16,4	12,8	11,1	12,5	13,7	12,2	16	17,9	17,4
Cehia	0,8	4,1	2,6	3,5	3,2	2,9	3,5	5,2	7,5	9,4	8,8	8,6
Estonia	4,4	4,1	4,4	4	3,7	5,1	7,3	13,4
Ungaria	1,9	7,4	12,3	12,1	10,4	11,7	11,4	11	9,6	9,6	8,9	5,7
Letonia	2,3	5,8	6,5	6,6	7,2	7	9,2	9,1	7,8	7,7
Lituania	...	0,3	1,3	4,4	3,8	6,1	7,1	5,9	5,4	8,4	12,6	12,5
Polonia	6,3	11,8	13,6	16,4	16	14,9	13,2	10,3	10,4	13	15,1	16,1
România	0,4	3	8,2	10,4	10,9	9,5	6,6	8,9	10,4	11,5	10,5	9,2
Slovacia	0,8	0	4,8	12,2	14,8	13,1	12,8	12,5	15,6	19,2	17,9	18,6
Slovenia	4,7	8,2	11,5	14,4	14,2	14,5	14,4	14,8	14,6	13	12	11,8

* Estimări FMI.

** Estimări Deutsche Bank Research.

În ceea ce privește corelația inversă dintre șomaj și inflație (curba lui Philips), teoria economică este confirmată de evoluțiile din Uniunea Europeană, unde inflația s-a redus după 1991, concomitent cu creșterea șomajului și creșterea producției industriale pe seama creșterii productivității.

Corelația inversă se verifică și în România anilor '90, unde cotele înalte ale inflației au fost însoțite de nivelul relativ scăzut al șomajului, iar producția industrială a înregistrat reduceri dramatice, concomitent cu subutilizarea cronică a capacităților de producție. Anul 2001 a marcat însă o abatere "pozitivă" de la teoria economică, în sensul că inflația s-a diminuat concomitent cu reducerea șomajului. Aceeași tendință s-a manifestat în 2001 în Ungaria, ceea ce ar putea pune sub semnul întrebării opiniile unor experți care susțin că nu se poate reduce inflația fără a crește șomajul.

Proгноzele **pentru anul 2003 indică o creștere a șomajului în România, concomitent cu reducerea inflației**, în condițiile în care vor fi implementate măsurile de restructurare sensibilă a unor industrii perdante, aflate încă în proprietatea statului. Totodată și unele firme mari relativ recent privatizate vor realiza restructurări și disponibilizări de personal, ceea ce va contribui la creșterea ratei șomajului la peste 12%.

Deficitul bugetar

Criza economică din perioada 1991-1993 a condus la dezechilibrarea balanțelor bugetare din majoritatea țărilor Europei Centrale și de Est, constituind

unul din factorii de constrângere a creșterii economice și a redresării economiilor. În perioada de revigorare, începând cu 1994, s-au înregistrat redresări lente ale balanțelor bugetare în majoritatea țărilor.

Ungaria a înregistrat cele mai mari deficite bugetare, care au atins 9,2% și 7,1% din PIB în 1994, respectiv în 1998; în 1999, în urma unor măsuri de austeritate, Ungaria a reușit să înregistreze un deficit bugetar de 2,9%. Anii 2000 și 2001 au marcat noi creșteri ale ponderii deficitului bugetar în PIB, la 5% în ultimul an de referință.

Polonia a menținut un nivel scăzut al ponderii deficitului bugetar în PIB în perioada 1994-1999, după care a înregistrat o creștere a deficitului, atingând în 2001 peste 6% din PIB.

O evoluție similară a înregistrat și Slovacia, unde deficitul bugetar a crescut la 6,7% și 7,2% în anul 2000 și, respectiv, 2001.

Bulgaria, Slovenia, Lituania și Letonia au înregistrat în 2001 cele mai scăzute niveluri ale deficitului bugetar (sub 2% din PIB).

Evoluția soldului bugetar al țărilor candidate

	Sold buget, % din PIB											
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 *	2001 **
Slovenia	-0,3	2,6	0,2	0,3	-0,3	-0,3	0,1	-1,9	-0,8	-0,6	-2,3	-1,3
Cehia	n,d	-1,9	-3,1	0,5	-1,3	-1,2	-1,8	-2,2	-1,6	-1,6	-4,2	-3,2
Estonia	n,d	5,2	-0,3	-0,6	3,3	0	-1,6	2,6	-0,2	-3	-0,7	1,1
Ungaria	0,4	-2,9	-6,8	-5,5	-9,2	-6,6	-3,2	-5,4	-7,1	-2,9	-3,1	-5
Letonia	-0,8	0,6	-1,9	-2,9	-1,3	1,8	0,1	-3,8	-2,7	-1,9
Lituania	-5,4	2,7	0,5	-3,3	-1,7	-1,6	-2,8	-0,7	-3,4	-2,3	-3,3	-1,4
Polonia	3,1	-6,7	-6,7	-3,1	-2,4	-2,1	-2,4	-2,6	-2,1	-2,1	-3,5	-6,3
România	1	3,3	-4,6	-0,4	-2	-2,1	-3,5	-4,4	-3,1	-2,6	-3,8	-3,7
Slovacia	-7	0	0,2	-1,3	-4,4	-2,7	-1,9	-6,7	-7,2
Bulgaria	-4,9	-3,7	-5,2	-10,9	-5,2	-5,1	-15,3	-0,3	1,3	1,9	-0,7	-1

Datele statistice oficiale pentru **România** relevă reducerea semnificativă a deficitului bugetar în 1999, ajungând la 2,6% din PIB, în baza unei politici economice de austeritate și a introducerii unor măsuri speciale privind disciplina financiară. Dar aceasta a fost de scurtă durată, urmând anul electoral 2000, cu un deficit de 3,8% din PIB, ce a fost ușor redus în 2001 la 3,7%.

Pentru anul 2003 se estimează un deficit bugetar de circa 3,2%.

Concluzii

Dacă gradul de stabilitate economică măsurată prin cei trei indicatori - PIB, inflație și deficit bugetar - s-ar referi la întreaga perioadă analizată, am observa fluctuații frecvente, cu perioade caracterizate prin niveluri scăzute ale creșterii PIB în țările candidate, cu niveluri ridicate ale inflației și ale deficitului bugetar, urmate de tendințe de creștere semnificativă a PIB, de reducere a inflației și a deficitelor

bugetare. Curba își continuă șerpuirea, atât datorită politicilor economice interne promovate, cât și factorilor externi, de anvergură internațională, care în era globalizării și-au pus amprenta și pe procesele de dezvoltare economică din țările central și est-europene candidate la integrare în Uniunea Europeană. Este suficient să amintim aici criza financiară declanșată în 1997 în țările din Asia și în Rusia sau evenimentele tragice din 11 septembrie 2001 din SUA.

Acești factori au afectat toate țările candidate și se pare că **anul 2003** va fi influențat în continuare de evenimentele anului 2001 din SUA, de criza irakiană și de criza economică declanșată în țările dezvoltate. O asemenea evoluție fluctuantă în ultimii 12 ani ar putea conduce la ideea că țările candidate la integrarea în Uniunea Europeană, inclusiv România, nu au asigurat stabilitatea economică și deci nu ar întruni criteriile economice necesare pentru aderare. Hotărârea țărilor membre ale UE din decembrie 2002 cu privire la aderarea a 10 țări candidate la 1 mai 2004 și posibilitatea ca România și Bulgaria să adere în anul 2007 relevă însă că performanțele economice ale acestor țări au avut o influență mai mică comparativ cu factorul politic.

De menționat însă că majoritatea țărilor candidate au făcut progrese remarcabile în formarea unei piețe funcționale și atingerea stabilității economice. România a înregistrat în 2001 și 2002 creșteri economice anuale accentuate, de circa 5%, reducerea inflației și a deficitului bugetar.

Cu toate acestea, situația economică actuală, ritmul lent al privatizării, dificultățile mediului de afaceri și problemele sectorului de stat (arierate, controlul salariilor), progresul lent al reformei administrației publice, corupția și stabilirea adevăratei independențe a justiției sunt factori de influență puternică ce ar putea amâna momentul aderării României la Uniunea Europeană și care au dat naștere la opinii nefavorabile, dar și la dezamăgiri din partea analiștilor români și a opiniei publice.

Performanțele economice ale țărilor central și est-europene candidate ar trebui să reducă decalajele față de Uniunea Europeană și să fie direcționate spre îndeplinirea criteriilor de convergență la uniunea economică monetară (UEM), așa cum s-a specificat ca obligație de aderare, inclusiv prin integrare monetară.

Pentru a intra în așa-numita "zonă euro", nu este suficientă calitatea de membru al UE, fiind necesară în prealabil realizarea cu strictețe a unor indicatori macroeconomici în anumite limite obligatorii, numite "criterii de convergență".

Acești indicatori arată:

- **stabilitatea prețurilor**, măsurată prin indicele prețului de consum. Rata anuală a inflației în țările din zona euro nu poate depăși cu mai mult de 1,5% media primelor trei țări cu cele mai bune performanțe;
- **stabilitatea monetară**: deficitele bugetare trebuie menținute la un nivel sub 3% din PIB;
- **convergența ratei dobânzilor**: ratele nominale ale dobânzilor pe termen lung nu pot depăși cu mai mult de 2% rata medie a celor mai bine dezvoltate trei țări;

- **stabilitatea cursului de schimb**, fără devalorizări față de moneda națională a oricărei alte țări membre.

Până în anul 2000, aceste criterii au fost îndeplinite de 11 dintre cei 15 membri ai UE, stabilindu-se zona euro "EUR-11", dar criteriile de convergență sunt urmărite în continuare și după formarea Eurosistemului, realizat în anul 2002.

În fapt, condițiile nu vor fi îndeplinite pe termen scurt sau mediu de România și nici de alte țări din Europa Centrală și de Est și nici nu li s-a solicitat îndeplinirea criteriilor de convergență pentru a deveni membre depline ale UE sau pentru începutul perioadei "de grație" în calitate de state membre ale UE. Dar aceste criterii trebuie luate în considerare de către țările candidate pe termen lung și, atunci când elaborează politicile de stabilizare economică și echilibru macroeconomic, pe termen scurt și mediu.

POLONIA

Lucia IORDACHE

Evoluția conjuncturii economice în anul 2003

După doi ani de încetinire a activității economice, determinată în principal de reducerea investițiilor, s-a înregistrat în 2002 o tendință lentă de revigorare a creșterii economice, reflectată de *creșterea reală a PIB cu 1,3%* (+1% în 2001). Acest nivel scăzut al creșterii economice situa Polonia pe ultimul loc în cadrul țărilor central și est-europene care vor adera în 2004 la Uniunea Europeană. Rămânerea în urmă a Poloniei în procesul de convergență a fost determinată de efectele nefavorabile ale menținerii politicii fiscale expansioniste, corelată cu o politică monetară restrictivă.

Tendința lentă de învioreare economică este prevăzută să continue în 2003. Autoritățile poloneze prognozează pentru acest an o **creștere reală a PIB cu 2,6%**, în timp prognozele FMI și OCDE indică o creștere de 2,3%. Potrivit estimărilor OCDE (din raportul semestrial publicat în iunie a.c.)¹, creșterea economică va fi susținută de o **majorare mai semnificativă a cererii agregate totale** (+2,1% față de numai 0,8% în 2002), care va fi generată de *menținerea tendinței de creștere a consumului în sectorul privat* (+1,8%), deși la un nivel inferior comparativ cu anul 2002 (+3,3%), de *creșterea mai accentuată a consumului public* (+1,7%) comparativ cu anul precedent (+1,3%), precum și de *majorarea investițiilor productive* (+3,5%) după declinul înregistrat în ultimii doi ani (-8,8% și, respectiv, -7,2%). Investițiile străine directe atrase de Polonia în 2002 au înregistrat o scădere substanțială (-41%) față de anul 2001.

Producția industrială a înregistrat creșteri scăzute, depășind ușor 1% în ultimii doi ani (+1,5% în 2002). Datele referitoare la producția industrială indică unele semne de îmbunătățire a condițiilor privind profitabilitatea și cererea, în special în sectoarele care produc pentru piețele externe. Unele surse apreciază că este previzibilă în 2003 creșterea producției industriale cu 3%.

Rata inflației a fost în 2002 mai scăzută decât se anticipa, situându-se la doar 1,9% (nivel comparabil cu cel din țările dezvoltate), față de ținta prevăzută, de 3%, în principal datorită reducerii neașteptate a prețurilor produselor alimentare, dar și creșterii mai lente a salariilor. Pentru acest an, OCDE prognozează o nouă scădere a ratei inflației, de 1,4%. Guvernul a continuat să aplice în general o **politică monetară restrictivă**, dar a avut în vedere crearea unor condiții mai favorabile pentru cererea internă, prin reduceri substanțiale ale ratelor nominale

¹ OECD, *Economic Outlook*, nr. 73, Paris, 2003.

ale dobânzilor și deprecierea zlotului. Ratele reale ale dobânzilor au rămas însă ridicate, iar procesul de redresare economică este încă lent față de potențialul existent. Ca urmare, este necesară o relaxare monetară suplimentară, care să fie susținută de măsuri de control al cheltuielilor guvernamentale. Menținerea unui mediu de afaceri favorabil și atractiv pentru investitorii străini impune reforme structurale rapide care să îmbunătățească funcționarea piețelor produselor și a pieței muncii.

Șomajul **constituie o problemă gravă a economiei poloneze, înregistrând în ultimii ani o tendință fermă de creștere. Procesul de contracție a pieței muncii a fost generat de nivelul foarte scăzut al creșterii producției, în condițiile declinului puternic al investițiilor. Potrivit estimării oficiale, rata șomajului a atins în 2002 nivelul ridicat de 18,1% din populația activă - cea mai ridicată pondere înregistrată în țările în tranziție - și va înregistra o cvasistagnare în 2003, la 18,3%. Experți ai BERD apreciază că rata șomajului ar putea fi de circa 25% dacă ar fi luat în considerare șomajul ascuns din agricultură. OCDE prognozează pentru 2003 creșterea ratei la 20,4%, față de 19,9% în 2002.**

Ponderea deficitului bugetar în PIB a înregistrat o creștere rapidă în ultimii ani, de la 3,5% în 2000 la 6,7% în 2002, depășind considerabil limita stabilită de Tratatul de la Maastricht (3%). Autoritățile poloneze prognozează pentru 2003 un deficit bugetar în valoare de 7,513 miliarde dolari SUA (6,7 miliarde dolari în 2002), reprezentând o pondere de 6,3% din PIB. O pondere apropiată este prognozată de OCDE (6,2%), în timp ce FMI indică o pondere mai ridicată, de 6,9%, având în vedere că veniturile bugetare prevăzute se bazează pe premise macroeconomice optimiste și că nu au fost luate măsuri semnificative pentru a reduce cheltuielile guvernamentale.

Nivelul datoriei publice a crescut rapid în ultimii doi ani, de la 40,7% din PIB la sfârșitul anului 2001 la 47,6% la sfârșitul lui 2002. Sursele oficiale indică majorarea datoriei publice la 51,2% în 2003. Polonia a decis să scadă ponderea dolarului în denominarea datoriei externe, pentru a reduce riscul creșterii datoriei pe termen mediu. Riscul este minimizat și prin utilizarea sporită a împrumuturilor cu dobândă fixă și prelungirea termenului de scadență (în Polonia, pentru datoria publică internă, acesta depășește în medie 2 ani și jumătate). Experții FMI prognozează creșterea ponderii datoriei publice în Polonia până în 2006 la 58% din PIB¹. Un mecanism prevăzut de constituție, care asigură acțiuni corective pentru cheltuielile publice atunci când nivelul datoriei depășește 50% din PIB, minimizează riscul de a fi scăpate de sub control cheltuielile, astfel încât ponderea datoriei publice în PIB să fie menținută sub 60% (limita maximă stabilită de Tratatul de la Maastricht).

OCDE prognozează pentru acest an **creșterea ponderii deficitului contului curent în PIB** de la 3,5% la 4,5%, din cauza majorării cu 7,4% a

¹ International Monetary Fund, *Country Report*, No. 03/187, Republic of Poland: 2003 Article IV Consultations, Washington D.C., iunie 2003.

importurilor de bunuri și servicii, față de creșterea cu 2,5% în 2002 (în 2001, importurile s-au redus cu 5,4%). Datele oficiale indică pentru 2003 o valoare totală a importurilor de 50,289 miliarde dolari SUA (+16% față de 2002). În ultimii ani s-a înregistrat o tendință de creștere a exporturilor. În 2002, deși a crescut cursul de schimb al zlotului față de dolar, aprecierea mult mai puternică a euro a condus la deprecierea monedei naționale în termeni reali, care a permis *majorarea substanțială a exportului de bunuri și servicii* (+5,7%). Pentru 2003, prognoza OCDE indică o creștere a exportului de 8,5%. Prognoza oficială indică pentru acest an o valoare totală a exporturilor de 38,482 miliarde dolari SUA (+17% față de 2002).

Perspectiva evoluției economiei în anul 2004

Redresarea economiei poloneze va fi pe termen apropiat lentă și fragilă și va fi susținută în principal de creșterea exporturilor. Creșterea profiturilor companiilor, diminuarea capacităților de producție excedentare și redresarea situației economice în țările vest-europene vor stimula investițiile, dar nu există încă indicii pentru o modificare decisivă. Autoritățile poloneze sunt optimiste în ceea ce privește perspectiva creșterii economice și au declarat angajamentul ferm pentru continuarea ajustării fiscale și a reformei structurale, precizând că este necesară cooperarea membrilor coaliției guvernamentale majoritare pentru a asigura succesul acestui proces. Perspectiva îmbunătățirii situației economice se bazează, în opinia autorităților poloneze, pe redresarea ciclică, reformele structurale și efectele pozitive ale aderării la Uniunea Europeană. Pentru anul 2004, este prevăzută continuarea procesului de înviore a economiei, care se va reflecta în **accelerarea creșterii reale a PIB la 3,5%**.

Cererea agregată totală va crește mai rapid (+2,9%), în condițiile în care este prevăzută o *creștere dublă a investițiilor* față de 2003 (+7%). Acestea vor fi stimulate în principal de redresarea cererii de export, dar și de creșterea profiturilor companiilor și perspectiva aderării Poloniei la UE. Revigorarea investițiilor va depinde în mare măsură de asigurarea stabilității politice, căci perturbarea procesului de aderare ar descuraja investițiile străine directe. *Consumul privat* va răspunde lent (+2%) la tendința de redresare a creșterii economice, iar *consumul public* va înregistra o creștere apropiată de cea din anul 2003 (+1,8%). Este previzibilă pe termen scurt o **ușoară creștere a ratei inflației**, la 2,3%, deoarece condițiile pe piața muncii ar putea să constrângă autoritățile la o majorare a salariilor; prețurile produselor alimentare s-au stabilizat și este previzibilă stoparea tendinței de depreciere a zlotului. Guvernul are în vedere să continue scăderea graduală a ratelor dobânzilor pentru reducerea presiunilor inflaționiste.

Rata șomajului se va menține ridicată în 2004, deși va înregistra o ușoară scădere față de anul 2003. Prognoza OCDE indică pentru anul următor o rată de 19,9%, similară celei din 2002. Reforma legislației în domeniul muncii, începută la mijlocul anului 2002, va putea să stimuleze cererea pe piața muncii, pe măsură ce se va consolida creșterea economică. **Ponderea deficitului bugetar în PIB** va

înregistra, conform prognozei OCDE, o ușoară scădere față de 2003, situându-se la 5,9%. Prognoza FMI indică o pondere de 6,1%.

Datoria publică este prevăzută să crească la circa 52% din PIB (prognoza FMI), ca urmare a reducerii încasărilor din privatizare. Pentru a evita depășirea în anii următori a limitei constituționale fixate pentru ponderea deficitului bugetar în PIB, este necesară inversarea imediată a tendinței recente de creștere a deficitului bugetar. Stabilizarea pe termen mediu a ponderii datoriei publice în PIB necesită o reformă amplă a cheltuielilor sociale, care să permită limitarea deficitelor bugetare. Creșterea cererii de investiții va stimula *majorarea importurilor* (+10,9%) în 2004, dar *creșterea substanțială a exporturilor* (+13,6) va determina **menținerea deficitului contului curent la 4,5% din PIB**.

Evoluția principalilor indicatori macroeconomici în Polonia, în perioada 2000-2004

Indicatori	2000	2001	2002	2003 (estimări)	2004 (previziuni)
Ritm real de creștere a PIB (%)	4,0	1,0	1,3	2,3	3,5
Ritm real de creștere a cererii interne totale (%), din care:	2,8	-1,6	0,8	2,1	2,9
- consum privat	2,8	2,0	3,3	1,8	2,0
- consum public	1,1	0,4	1,3	1,7	1,8
- investiții productive	2,7	-8,8	-7,2	3,5	7,0
Rata inflației (%)	10,1	5,5	1,9	1,4	2,3
Rata șomajului (% în populația activă)	16,1	18,2	19,9	20,4	19,9
Export de mărfuri și servicii (modificări %)	23,2	3,1	5,7	8,5	13,6
Import de mărfuri și servicii (modificări %)	15,6	-5,4	2,5	7,4	10,9
Deficit bugetar (% în PIB)	-3,0	-5,1	-5,7	-6,2	-5,9
Soldul contului curent (% în PIB)	-6,1	-2,9	-3,5	-4,5	-4,5

Sursa: OECD, *Economic Outlook*, nr. 73, Paris, iunie 2003.

Politica fiscală va continua să aibă un rol important în contextul consolidării creșterii economice și guvernul va trebui să aplice măsuri mai radicale de reformă în acest domeniu. Este necesară o structură mai bună a taxelor și impozitelor, care, din cauza nivelurilor ridicate și a exceptărilor numeroase, au afectat creșterea economică, economisirea și investițiile. Ministerul de Finanțe a propus un program de reformă a finanțelor publice ce are scopul să pregătească bugetul pentru cerințele aderării și să asigure realizarea obiectivelor guvernului de creștere economică pe termen mediu. Programul prevede reducerea impozitelor sau chiar eliminarea lor pentru unele produse, aplicarea nediscriminatorie și colectarea mai eficientă a acestora. Programul vizează, de asemenea, stabilizarea datoriei publice sub 55% din PIB până în 2006. Oficiali ai FMI și-au exprimat îndoiele față de caracterul durabil al actualei tendințe de creștere economică din Polonia. "Transformarea creșterii economice într-un fenomen de durată va necesita acțiuni decisive pentru a răspunde creșterii șomajului și deficitului bugetar". Unii

directori din cadrul FMI au pus la îndoială realismul obiectivului guvernului polonez de a adopta rapid (2007-2008) moneda unică europeană. Un raport al FMI precizează că "Polonia va avea nevoie de timp pentru a ajunge la o convergență cu Uniunea Europeană înainte de a adopta euro". Reprezentanții FMI sugerează guvernului polonez să "aplice reforme profunde în domeniul cheltuielilor publice pentru a redresa situația finanțelor și a diminua valoarea datoriei publice". Aceștia consideră că Banca Centrală a Poloniei, care a redus deja rata dobânzii de referință, dispune de o marjă de manevră care îi permite scăderea dobânzii de bază fără a pune în pericol obiectivul de control al inflației. De asemenea, au atras atenția oficialilor polonezi referitor la "prudența excesivă" în estimarea presiunii inflaționiste. Între sectoarele ce necesită reforme structurale rapide, se află piața muncii, a cărei rigiditate generează o rată ridicată a șomajului. O altă problemă semnalată de FMI este "încetinirea procesului de privatizare" și, în acest sens, este recomandată cu insistență guvernului finalizarea privatizării întreprinderilor de stat care continuă să constituie o povară pentru bugetul Poloniei.

REPUBLICA CEHĂ

Lucia IORDACHE

Evoluția conjuncturii economice în anul 2003

Creșterea economică se va accelera în anul 2003, după încetinirea înregistrată în anul 2002, ca urmare a deteriorării climatului economic în Uniunea Europeană, aprecierii puternice a coroanei și efectelor inundațiilor din luna august. Prognozele macroeconomice publicate de Ministerul Finanțelor indică pentru acest an o **creștere reală a PIB de 3,3%**, față de 2,7% în 2002. Previzunile analiștilor cehi sunt mai modeste, indicând o creștere de până la 2,8%. Conform prognozei OCDE, ritmul real de creștere a PIB va fi în acest an de 3%, comparativ cu 2% în 2002.

Principalul factor care stă la baza revigorării economice este *tendința de creștere a producției industriale*, determinată de majorarea consumului privat și a exporturilor. OCDE prognozează creșterea graduală a producției de la 2% în 2002 la 3,5% în 2004.

Cererea agregată totală va continua să crească în acest an. OCDE indică o creștere de 3,3%, apropiată de cea din 2002 (+3,4%). *Menținerea tendinței ferme de majorare a consumului în sectorul privat* (+4,1%), care este stimulată de creșterea salariilor și a veniturilor în termeni reali, constituie motorul creșterii economice. Potrivit prognozei OCDE¹, *consumul public va crește cu numai 1,8% în acest an* (+5,7% în anul anterior). *Redresarea investițiilor productive* (+3,2%) după cvasistagnarea din 2002 (-0,6%), în special datorită *intensificării fluxului de investiții străine directe*, va avea un impact important asupra creșterii economice. Sursele oficiale indică pentru anul 2002 o valoare totală a investițiilor străine directe de 9 miliarde dolari.

Datele furnizate de Ministerul Economiei, Finanțelor și Industriei din Franța, referitoare la investițiile străine directe atrase de principalele 10 țări candidate în cursul anului 2002, situează Republica Cehă pe poziția a treia (după Slovenia și Slovacia), cu o creștere de 70% a investițiilor. În ceea ce privește numărul proiectelor de investiții anunțate în 2002, Republica Cehă se situează pe poziția a 6-a în ierarhia țărilor europene (după Spania, Germania, Franța, Marea Britanie și Ungaria), cu o pondere de circa 5% din totalul proiectelor.

Republica Cehă a devenit principala destinație a investițiilor din sectorul european al producției de echipamente, cu 18% din cele 153 de proiecte planificate (37% din totalul proiectelor destinate țărilor din centrul și estul Europei)

¹ OECD, *Economic Outlook*, nr. 73, Paris, iunie 2003.

și își menține o poziție importantă și la proiectele de investiții din industria electronică.

Aprecierea puternică a coroanei până la mijlocul anului 2002 a avut ca rezultat o dezinflație accentuată, determinată de reducerea prețurilor produselor comercializate pe piața liberă, ieftinirea importurilor de energie și creșterile reduse ale prețurilor reglementate. Rata inflației, de 2%, prognozată de autoritățile cehe pentru 2003 (față de 1,8% în anul anterior) coincide cu cea prognozată de OCDE, dar este considerată prea pesimistă de către analiștii cehi, care apreciază o rată de 0,7%.

Mentținerea politicii monetare restrictive a contribuit la scăderea ratei inflației. Intensificarea investițiilor străine directe și perspectiva aderării la UE în mai 2004 au exercitat presiuni asupra coroanei, dar, începând de la mijlocul anului 2002, Banca Națională a reușit să stabilizeze cursul de schimb la un nivel ridicat, prin sterilizarea intrărilor de capital din privatizare, reducerea ratei dobânzii de referință la nivelurile cele mai scăzute până în prezent și intervenția prin achiziții pe piața valutară. Continuarea politicii fiscale expansioniste ar putea să oblige guvernul să majoreze rata dobânzii de referință.

Rata șomajului s-a menținut la un nivel ridicat în ultimii ani. Aprecierea puternică a coroanei în 2002 a avut un impact nefavorabil asupra competitivității companiilor, determinând accelerarea restructurării industriale, scăderea investițiilor în afaceri și, în consecință, un nivel record al șomajului. Prognoza oficială indică rata șomajului în 2003 la 10,3% din populația activă, dar analiștii cehi apreciază că rata nu va depăși 9,7%. OCDE prognozează pentru acest an o rată a șomajului similară celei din anul 2002 - 7,2%.

Ponderea deficitului bugetar în PIB a înregistrat o creștere importantă în 2002 (de la 2,8% la 4,5%), iar pentru acest an, prognoza OCDE indică majorarea la 6,3%. Această tendință de creștere a deficitului reflectă caracterul nesustenabil al măsurilor fiscale din cursul ultimilor ani, care au determinat sporirea transferurilor fiscale și a subvențiilor.

Continuarea politicii fiscale expansioniste, cu efecte în principal asupra creșterii rapide a cheltuielilor guvernamentale pentru salarii, pensii și alte transferuri sociale, se reflectă în menținerea tendinței constante de creștere a **datoriei publice**, înregistrată începând din 1998. Intrările de capital rezultate din privatizare au permis limitarea datoriei în 2002, dar este posibilă creșterea acesteia în 2003, conform previziunilor OCDE.

Continuarea reformelor structurale, stimulate de perspectiva aderării la UE, face ca poziția datoriei externe nete a Republicii Cehe să fie considerată în prezent cea mai solidă din Europa Centrală și de Est. Această performanță a fost recunoscută de agențiile internaționale de rating Fitch Ratings și Standard & Poors, prin îmbunătățirea ratingului pe termen lung în valută la "A-" (calificativul agenției Moody's este și mai ridicat - "A1"). Nivelul calificativului situează Republica Cehă pe poziția a doua (alături de Ungaria și Estonia) în cadrul țărilor candidate, după Slovenia ("A+").

Ponderea deficitului contului curent în PIB a scăzut la 5,3% în 2002 (față de 5,7% în 2001), în condițiile în care reducerea încasărilor din turism, ca urmare a inundațiilor din luna august, a fost contrabalansată de creșterea exporturilor de bunuri și servicii. OCDE prognozează pentru 2003 menținerea ponderii deficitului contului curent în PIB la 5,3%.

Perspectiva evoluției economiei în anul 2004

Accelerarea creșterii economice va continua în anul 2004, deoarece este prevăzută menținerea tendinței de creștere a producției (+3,5%) ca efect al procesului de restructurare. Potențialul de producție sporit va fi stimulat de majorarea investițiilor productive, a consumului privat și a cererii de export - în principal a firmelor cu capital străin. OCDE prognozează pentru 2004 o **creștere reală a PIB de 3,5%**.

Cererea agregată totală este prevăzută să crească cu 3,6% în 2004. *Consumul privat* își va menține tendința fermă de creștere (+4,5%) datorită majorării veniturilor, creditelor de consum acordate de bănci și efectelor stimulative ale politicii fiscale relaxate din 2002-2003. *Consumul public* va continua să înregistreze o creștere mai lentă (+1,4%). Previziunile referitoare la *investițiile străine directe* sunt tot mai optimiste, datorită viitorului statut al Republicii Cehe, de membru al UE. Prognoza OCDE indică pentru 2004 majorarea cu 3,5% a investițiilor productive.

Dacă va fi menținută stabilitatea cursului de schimb al coroanei, **rata inflației** ar putea să crească și în 2004 (+3,1%, conform prognozei OCDE), deoarece armonizarea impozitelor indirecte în vederea aderării va determina o ușoară creștere a prețurilor.

Previziunile OCDE indică menținerea **ratei șomajului** în 2004 la nivelul prevăzut pentru acest an (+7,2% din populația activă). Pentru a asigura menținerea actualei ponderi ridicate de participare a forței de muncă, sunt necesare măsuri urgente pentru flexibilizarea pieței muncii.

Ponderea deficitului bugetar în PIB va fi ridicată și în 2004, situându-se, conform prognozei OCDE, la 6,2% (față de nivelul de convergență, de 3%, stabilit de Tratatul de la Maastricht). Nu este prevăzută reducerea cheltuielilor bugetare în anul următor, având în vedere perioada de timp necesară pentru implementarea unui pachet important de măsuri vizând consolidarea fiscală (inclusiv modificările legislative necesare pentru aplicarea programului obligatoriu de reducere a cheltuielilor bugetare). Propunerile recente de reformă ale guvernului prevăd reducerea deficitului bugetar la 4% din PIB în 2006, în principal prin restrângerea cheltuielilor publice.

Pentru a stabili pe termen mediu **ponderea datoriei publice în PIB**, este necesară o reformă amplă a cheltuielilor sociale (de exemplu, reforma pensiilor, care este amânată în continuare de guvern), care să permită limitarea deficitului bugetar. Potrivit unor analize realizate de Ministerul Economiei, Finanțelor și

Industriei din Franța, până în 2010, datoria publică a Republicii Cehe ar putea să atingă 60% din PIB (pragul stabilit de Tratatul de Maastricht) dacă nu vor fi realizate aceste reforme.

Deficitul contului curent va înregistra o scădere ușoară în 2004, la 5,1% din PIB, și va fi finanțat în cea mai mare parte de investițiile străine directe. Prognoza OCDE indică pentru 2004 *majorarea importurilor de bunuri și servicii* cu 9,2% și *creșterea exporturilor* cu 9,8%.

Principalul risc în realizarea creșterii economice prevăzute pentru perioada următoare îl constituie, pe lângă întârzierea procesului de redresare economică din țările vest-europene, adoptarea unui program necorespunzător de consolidare fiscală, care să nu asigure controlul creșterii transferurilor sociale.

Aceasta ar eroda credibilitatea mixului politicilor economice aplicate de guvern și ar conduce la o politică monetară și mai restrictivă, cu impact negativ asupra competitivității. *Pe termen mediu*, foarte importantă va fi voința politică pentru realizarea consolidării fiscale și a reformei instituționale. Factorii esențiali în susținerea creșterii economice vor fi creșterea productivității, menținerea creșterii rapide a exporturilor, stoparea majorării datoriei publice, găsirea echilibrului între asigurarea unor beneficii adecvate în domeniul asigurărilor sociale și disciplina concurențială pe piață, crearea condițiilor legale și instituționale pentru sprijinirea investițiilor private.

Evoluția principalilor indicatori macroeconomici în Republica Cehă, în perioada 2000-2004

Indicatori	2000	2001	2002	2003 (estimări)	2004 (previziuni)
Ritm real de creștere a PIB (%)	3,3	3,1	2,0	3,0	3,5
Ritm real de creștere a cererii interne totale (%), din care:	4,0	5,1	3,4	3,3	3,6
- consum privat	2,5	3,6	4,0	4,1	4,5
- consum public	-1,0	5,3	5,7	1,8	1,4
- investiții productive	5,3	5,5	0,6	3,2	3,5
Rata inflației (%)	3,9	4,8	1,8	2,0	3,1
Rata șomajului (% în populația activă)	8,9	8,2	7,3	7,2	7,2
Export de mărfuri și servicii (modificări %)	17,0	11,9	2,8	6,3	9,8
Import de mărfuri și servicii (modificări %)	17,0	13,6	4,3	6,3	9,2
Deficit bugetar (% în PIB)	-4,0	-2,8	-4,5	-6,3	-6,2
Soldul contului curent (% în PIB)	-5,3	-5,7	-5,3	-5,3	-5,1

Sursa: OECD, Economic Outlook, nr. 73, Paris, iunie 2003.

SLOVACIA

Lucia IORDACHE

Evoluția conjuncturii economice în anul 2003

Slovacia a înregistrat o tendință fermă de creștere economică în cursul ultimilor doi ani. Această performanță reflectă efectele majorării investițiilor (în special a investițiilor străine directe), succesul managementului macroeconomic, precum și progresul procesului de privatizare și al reformei privind consolidarea fiscală. Creșterea economică va continua în 2003, ca rezultat al majorării cererii interne și a exporturilor.

Proгноza OCDE indică **creșterea reală a PIB cu 3,6%**, inferioară totuși celei din anul anterior (+4,4%). Majorarea substanțială (+4,5%) a producției în 2002 (an electoral), care a fost stimulată de sporirea consumului privat, se va atenua în 2003, având în vedere politica fiscală mai restrictivă și impactul inițial nefavorabil asupra cererii pe care l-au avut liberalizarea prețurilor și reformele structurale. Programul guvernamental anunțat în noiembrie 2002 pune accent pe reforma fiscală și pe reformele structurale, având ca obiectiv central stimularea antreprenoriatului și a competitivității.

Potrivit estimărilor OCDE¹, tendința de încetinire a creșterii înregistrate de **cererea agregată totală** în 2002 (+4%) față de nivelul ridicat din 2001 (+7,2%), ca urmare a reducerii investițiilor productive (-0,9%, după majorarea cu 9,6% în 2001), va continua în 2003 (+3,1%). *Creșterea consumului în sectorul privat se va reduce* de la 5,3% la 3%. *Creșterea mai lentă a consumului public* (+2,5%), comparativ cu anul 2002 (+4%), va reflecta majorarea substanțială în principal a salariilor în sectorul guvernamental. *Investițiile productive se vor redresa în acest an* (+3,7%), deoarece atragerea de investiții străine directe este stimulată de apropiata aderare a Slovaciei la Uniunea Europeană. Datele furnizate de Ministerul Economiei, Finanțelor și Industriei din Franța, referitoare la investițiile străine directe atrase de principalele 10 țări candidate în cursul anului 2002, situează Slovacia pe poziția a doua după Slovenia, cu o creștere de 150% a investițiilor (în principal, în cadrul procesului de privatizare).

Rata inflației s-a redus de la 7,3% în 2001 la 3,1% 2002, datorită scăderii prețurilor produselor alimentare și ale energiei din import. Pentru acest an, OCDE prognozează o creștere mai accelerată a ratei inflației, la 8,7%, ca rezultat al aplicării programului de majorare a prețurilor reglementate ale energiei la niveluri reale, care să acopere costurile. Guvernul a continuat să aplice în 2002 o *politică*

¹ OECD, *Economic Outlook*, nr. 73, Paris, 2003.

monetară restrictivă, corelată cu o politică de relaxare fiscală. Intrările masive de capital datorită intensificării investițiilor străine directe după alegerile din septembrie 2002 (care au avut ca rezultat formarea unui guvern cu o orientare favorabilă reformei) au determinat aprecierea rapidă a coroanei. În perioada care a urmat, banca centrală a aplicat o politică de reducere a ratei dobânzii de referință și de intervenție pe piața valutară, reușind în mare măsură să stabilizeze cursul de schimb al coroanei față de euro. Pentru acest an, este prevăzută o politică fiscală mai restrictivă, după relaxarea excesivă din 2002, care să permită băncii centrale să atenueze impactul intrărilor masive de capital asupra cursului de schimb, ajutând astfel industria națională să-și mențină competitivitatea legată de costuri.

Șomajul continuă să fie ridicat, ca urmare a procesului de contracție a pieței muncii din ultimii ani. Prognoza OCDE indică reducerea ratei șomajului în 2002 de la 19,3% la 18,6% din populația activă (în cadrul țărilor în tranziție, este cea mai ridicată pondere după cea înregistrată în Polonia).

Programul guvernamental prevede ca **ponderea deficitului bugetar în PIB** să se reducă de la peste 7% în ultimii doi ani la 5% în 2003. Analistii OCDE apreciază că această țintă nu este realistă, având în vedere întârzierea previzibilă în aplicarea reformelor fundamentale în domeniile sănătății, pensiilor, fiscal, precum și al reformei pe piața muncii. Prognoza OCDE indică pentru acest an un deficit de 6,2% din PIB (față de limita stabilită de Tratatul de la Maastricht - 3%). Slovacia a înregistrat în ultima perioadă o *îmbunătățire a nivelului datoriei publice* (în perioada 1998-2000, ponderea datoriei în PIB s-a majorat cu 14 puncte procentuale).

Guvernul are în vedere ca stabilizarea finanțelor publice prin reforma cheltuielilor sociale să asigure limitarea deficitului bugetar și controlul ponderii datoriei publice în PIB. După doi ani în care **ponderea deficitului contului curent în PIB** s-a situat la peste 8%, prognoza OCDE indică pentru 2003 reducerea deficitului la 6,9% din PIB, datorită menținerii unui ritm superior de creștere a exporturilor comparativ cu importurile. *Exporturile de bunuri și servicii vor înregistra o majorare similară celei din 2002 (+5,9%). Creșterea importurilor s-a redus de la 11,7% în 2001 la 5,3% în 2002 și este prevăzută să se mențină la acest nivel în 2003.*

Perspectiva evoluției economiei în anul 2004

Creșterea economică este prevăzută să se accelereze în 2004, în contextul redresării economiei țărilor vest-europene. Aplicarea programului ambițios de reforme structurale va determina creșterea potențialului de producție, iar efectele stimulative ale investițiilor străine directe și cererea sporită de export vor contribui la **accelerarea creșterii reale a PIB la 4,3%**. Majorarea *consumului privat* (+3,2%) nu o va depăși semnificativ pe cea din 2002, în condițiile ajustării prețurilor reglementate, reducerii transferurilor sociale și creșterii impozitelor indirecte, iar creșterea *consumului public* va continua să se reducă (+2%). Tendința de

redresare a *investițiilor productive* se va menține în 2004 și, ca urmare, **cererea agregată totală** ar putea să înregistreze o creștere de 3,5%, ușor superioară celei prevăzute pentru acest an.

Rata inflației se va majora în 2004 la 4,3%, revenind la un nivel similar celui înregistrat în 2002, ca urmare a aplicării măsurilor de creștere a impozitelor indirecte.

Tendența de reducere lentă a șomajului va continua în anul următor, dar **rata șomajului** se va menține ridicată - 16,8% din populația activă, conform prognozei OCDE. Personalul angajat în sectorul public se menține la unul din cele mai ridicate niveluri, comparativ cu forța de muncă angajată în sectorul privat în cadrul țărilor membre ale OCDE, iar angajarea muncitorilor cu calificare mai scăzută este afectată de ratele ridicate de înlocuire și de impozitele excesive pe fondul de salarii.

Prognoza OCDE indică **reducerea ponderii deficitului bugetar în PIB** la 5,1%, ca urmare a aplicării măsurilor de consolidare bugetară prevăzute de programul guvernamental, care vizează în principal reducerea cheltuielilor sociale și a celor pentru investiții publice. *Importurile de bunuri și servicii* vor fi stimulate de majorarea cererii de investiții în 2004, fiind prevăzută o creștere de 7,1%. *Exporturile* vor înregistra o creștere de 8,2%, datorită intensificării livrărilor firmelor cu capital străin către țările UE. Ca urmare, **deficitul contului curent** se va diminua la 6,1% din PIB.

Soluționarea dezechilibrelor structurale (în principal, persistența unor niveluri ridicate ale deficitului bugetar și șomajului) care afectează încă economia Slovaciei va constitui provocarea majoră în perioada următoare.

Procesul susținut de *consolidare fiscală* (prin reducerea cheltuielilor publice și reforma graduală a sistemului de impozite) va permite realizarea obiectivului guvernului de reducere a deficitului bugetar la 3% din PIB până în 2006 (pentru a îndeplini criteriul stabilit de Tratatul de la Maastricht) și va putea să atenueze presiunea asupra balanței de plăți externe. Un sistem de impozite mai simplu și mai transparent, cu excepții cât mai puține, va conduce la lărgirea bazei de impozitare și va stimula investițiile. Reforma amplă a cheltuielilor sociale, care va permite limitarea deficitului bugetar, va contribui și la *stabilizarea pe termen mediu a ponderii datoriei publice în PIB*. Este necesară *menținerea dezinflației*, deoarece rata inflației se situează încă mult peste nivelurile din zona euro. Realizarea acestui obiectiv va fi îngreunată de aplicarea programului de reducere a prețurilor reglementate și a impozitelor indirecte. Politica monetară va trebui să fie orientată către menținerea inflației la un nivel scăzut și, în acest scop, banca centrală va trebui să ghideze așteptările inflaționiste într-un mod mai eficient. *Deficitul contului curent*, care este prevăzut la un nivel ridicat și în următorii doi ani, va face economia Slovaciei vulnerabilă la șocuri. *Nivelul ridicat al șomajului* rămâne una dintre problemele cele mai presante în plan social și economic și soluționarea acesteia impune măsuri eficiente de stimulare a muncii și de flexibilizare a pieței forței de muncă.

**Evoluția principalilor indicatori macroeconomici în Slovacia,
în perioada 2000-2004**

Indicatori	2000	2001	2002	2003 (estimări)	2004 (previziuni)
Ritm real de creștere a PIB (%)	2,2	3,3	4,4	3,6	4,3
Ritm real de creștere a cererii interne totale (%), din care:	0,0	7,2	4,0	3,1	3,5
- consum privat	-1,8	3,9	5,3	3,0	3,2
- consum public	1,3	5,1	4,0	2,5	2,0
- investiții productive	1,2	9,6	-0,9	3,7	5,2
Rata inflației (%)	12,0	7,3	3,1	8,7	7,4
Rata șomajului (% în populația activă)	18,8	19,3	18,6	17,7	16,8
Export de mărfuri și servicii (modificări %)	13,8	6,5	5,9	5,9	8,2
Import de mărfuri și servicii (modificări %)	10,2	11,7	5,3	5,2	7,1
Deficit bugetar (% în PIB)	-10,7	-7,3	-7,2	-6,2	-5,1
Soldul contului curent (% în PIB)	-3,8	-8,6	-8,1	-6,9	-6,1

Sursa: OECD, Economic Outlook, nr. 73, Paris, iunie 2003.

SLOVENIA

Lucia MEZEI-PUȘCOI

Creșterea economică a fost ceva mai lentă în perioada 2001-2002, de circa 3% pe an, datorită unui mediu extern mai puțin favorabil și unei cereri interne moderate.

Cererea internă a fost redusă în anul 2002, aceasta înregistrând o creștere de 2,2%, față de numai 0,5% în anul 2001 și, respectiv, 1,1% în anul 2000. Conform prognozelor FMI¹, aceasta va înregistra o creștere mai importantă, de 3,1% în 2003 și de 4% în anul 2004.

Consumul privat a cunoscut o creștere ușoară pe parcursul ultimilor ani. Dacă în anul 2000 acesta s-a majorat cu 0,8%, în anul 2001 s-a amplificat cu 1,7%, iar în 2002 cu 1,8%.

Consumul public s-a redus în ultimii doi ani; dacă în 2001 acesta a cunoscut o creștere de 3,2%, în 2002 creșterea a fost de numai 1%.

După o scădere de 3,7% în anul 2001, investițiile productive au cunoscut o creștere de 3,7% în anul 2002.

Producția industrială a înregistrat o creștere de numai 2,4% în 2002, față de 2,9% în 2001 și 6,2% în anul 2000.

Rata inflației s-a redus ușor, de la 8,9% la finele anului 2000 la 7% la sfârșitul anului 2001, menținându-se aproximativ la același nivel în anul 2002 ca în anul anterior (7,2% la finele anului). Progresul în procesul de reducere a inflației a fost mai lent decât s-a dorit, parțial datorită majorărilor semnificative neanticipate ale impozitelor indirecte, ale prețurilor la combustibili și ale prețurilor administrate la alte produse decât combustibilii.

Rata șomajului, conform definiției Organizației Internaționale a Muncii, s-a redus sensibil, de la 7% în 2000 la 6,4% în anul 2001 și, respectiv, la 6,3% - media primelor trei trimestre ale anului 2002.

Ponderea deficitului bugetar în PIB s-a menținut la același nivel, de 1,4%, în perioada 2000-2002. În anul 2002, spre deosebire de anul 2001, când cheltuielile bugetare au depășit nivelul prevăzut, veniturile bugetare au fost mai reduse, datorită unei cereri interne mai mici decât s-a anticipat. Guvernul a răspuns la această situație printr-o reducere a cheltuielilor bugetare și prin revizuirea deficitului fiscal țintă (în sensul unei majorări).

Datoria publică a continuat să se majoreze ușor, atingând nivelul de 28,4% din PIB în anul 2002, față de 27,5% în anul 2001.

Banca centrală a redus taxa scontului de la 10,8% în 2001 la 10% în anul 2002.

¹ FMI, *Public Information Notice*, nr. 03/54, 25 aprilie 2003.

Rata dobânzii la titluri de stat emise de banca centrală în tołari pe o perioadă de 60 de zile a fost diminuată de la 10,4% în 2001 la 8,3% în 2002.

Ratele dobânzii la împrumuturi au fost reduse în anul 2002 față de anul anterior, variind între 11,9% și 14,7%. Ratele dobânzii la depozite pe perioade cuprinse între o lună și un an au fost diminuate în 2002 față de 2001, variind între 7,6% și 8,6%.

Creșterea exporturilor a fost mai lentă, datorită unei cereri mai reduse din partea UE, însă impactul acestei reduceri a fost eliminat de expansiunea rapidă a exporturilor Sloveniei către Europa de Sud-Est și Rusia. *Valoarea exporturilor* în 2002 s-a majorat la 10,47 miliarde dolari SUA, față de 9,34 miliarde dolari SUA în 2001. *Valoarea importurilor* în 2002 s-a majorat de la 9,96 miliarde dolari SUA în 2001 la 10,71 miliarde dolari SUA. Ca urmare, **deficitul balanței comerciale** s-a diminuat de la 0,619 miliarde dolari SUA în 2001 la 0,243 miliarde dolari SUA în 2002. Conform estimărilor FMI, acesta se va menține aproximativ la aceeași valoare în următorii doi ani.

Ca urmare a unei creșteri mai lente a importurilor decât a exporturilor (creșterea volumului exporturilor în 2002 a fost de 6,2%, iar a importurilor de 4,5% în același an) și a îmbunătățirii raportului de schimb, **balanța de plăți curente** a înregistrat un excedent în anul 2001, care s-a amplificat în anul 2002 (de la 0,2% din PIB în 2001 la 1,8% din PIB în 2002).

Rezervele valutare brute s-au majorat substanțial, de la 4,397 miliarde dolari SUA în 2001 la 7,064 miliarde dolari SUA în 2002. Valoarea rezervelor valutare în număr luni importuri de mărfuri și servicii nonfactor s-a majorat de la 4,6 în 2001 la 6,8 în 2002, urmând a se menține la același nivel în următorii doi ani.

Datoria externă s-a majorat de la 35,7% din PIB la finele anului 2001 la 41,5% din PIB la sfârșitul anului 2002. Conform prognozelor FMI, ponderea datoriei externe în PIB se va diminua la 37,9% în 2003, însă va crește ușor, la 38,4% în 2004.

Serviciul datoriei externe s-a majorat de la 1,652 miliarde dolari SUA în 2001 la 1,82 miliarde dolari SUA în 2002. Ponderea acestuia în exporturile de mărfuri și servicii nonfactor s-a menținut aproximativ la același nivel (14,6% în 2001 și, respectiv, 14,3% în 2002).

Cursul de schimb al tolarului față de euro s-a depreciat continuu, de la 221,4 tołari/euro la finele anului 2001 la 230,3 tołari/euro la finele anului 2002.

Perspective

Potrivit estimărilor FMI, **creșterea reală a PIB** în 2003 va fi ușor mai însemnată decât în 2002 (+3,2%), în condițiile incertitudinilor existente legate de rapiditatea ieșirii din recesiune a UE și de efectele creșterii prețului țiteiului. Pentru anul 2004, prognozele indică o creștere reală a PIB mult mai importantă, de 3,8%, ca urmare a continuării redresării economiilor europene și a creșterii puternice a consumului privat.

Balanța de plăți curente va continua să înregistreze un excedent de circa 1,8-2% din PIB în perioada 2003-2004.

În condițiile menținerii politicilor actuale, FMI apreciază că este puțin probabil să se realizeze obiectivele privind **menținerea deficitului bugetar** la nivelul de 1,2% din PIB în 2003 și, respectiv, 0,9% din PIB în 2004.

Datoria publică se va reduce ușor, la 26,3% din PIB în 2003 și, respectiv, la 25,8% din PIB în 2004.

Prognozele Băncii Centrale a Sloveniei indică o **rată a inflației** de 5,3% la finele anului 2003 și de 3,5% la finele anului 2004. Însă prognozele FMI sugerează înregistrarea unei rate a inflației de numai 4,8% la finele anului 2004, în condițiile menținerii actualelor politici (ce generează incertitudini legate de veniturile bugetare viitoare) și posibilului efect fiscal inițial advers al aditerii în UE.

Conform estimărilor FMI, **rata șomajului** va fi de 6,3% în 2003 și de 6,2% în 2004.

Experții FMI consideră că, dacă în 2003 **deficitul bugetar** ar putea depăși nivelul stabilit inițial, în 2004 este necesară revenirea la ritmul anterior planificat de ajustare fiscală.

În anul 2003, **excedentul balanței de plăți curente** va reprezenta circa 1,9% din PIB, iar în 2004, 1,7% din PIB, conform aceleiași surse.

Serviciul datoriei externe va crește la 2,014 miliarde dolari SUA în 2003 și, respectiv, 2,31 miliarde dolari SUA în 2004, însă ponderea sa în exporturile de mărfuri și servicii nonfactor se va reduce la 13,6% din PIB în 2003 și va crește din nou la 14,4% din PIB în 2004.

Evoluția principalilor indicatori macroeconomici în Slovacia, în perioada 1999-2004

Indicator	1999	2000	2001	2002	2003 (estimări)	2004 (previziuni)
Ritm de creștere reală a PIB (%)	5,2	4,6	3,0	2,9	3,2	3,8
Creșterea cererii interne (%), din care:	9,1	1,1	0,5	2,2	3,1	4,0
- consum privat	6,0	0,8	1,7	1,8	2,3	3,7
- consum public	4,6	3,1	3,2	1,0	1,5	2,1
- investiții productive	18,9	0,5	-3,7	3,7	5,8	6,0
Ritm de creștere reală a producției industriale (%)	-0,5	6,2	2,9	2,4
Rata inflației (%) la finele anului	8,0	8,9	7,0	7,2	5,3	4,8
Rata șomajului (în % din populația activă)	7,6	7,0	6,4	6,3 ¹	6,3	6,2
Deficitul bugetar (în % din PIB)	0,6	1,4	1,4	2,9 ²	1,2	0,9
Datoria publică (în % din PIB)	24,9	25,8	27,5	28,4	26,3	25,8

¹ Media primelor trei trimestre ale anului 2002.

² Datele reflectă o modificare a metodologiei de înregistrare a veniturilor bugetare (implicând includerea unor venituri din TVA și accize pe o perioadă de 11 luni). Dacă veniturile sunt ajustate cu aceste venituri pe 11 luni din TVA și accize, deficitul bugetar ar fi de 1,4% din PIB.

Indicator	1999	2000	2001	2002	2003 (estimări)	2004 (previziuni)
Export de mărfuri (mld. \$ SUA)	8,623	8,808	9,343	10,473	12,149	13,208
Volum exporturi (modif. %)	2,7	12,8	6,6	6,2	6,6	7,0
Import de mărfuri (mld. \$ SUA)	9,858	9,947	9,962	10,716	12,364	13,471
Volum importuri (modif. %)	8,8	6,1	2,2	4,5	6,2	7,3
Sold balanță de plăți curente (mil. \$ SUA)	-698	-548	31	375	476	441
Sold balanță de plăți curente (% din PIB)	-3,5	-3,0	0,2	1,8	1,9	1,7
Rezerve valutare brute (mld. \$ SUA)	3,168	3,196	4,397	7,064	8,230	8,945
Rezerve valutare brute (în nr. luni importuri de mărfuri și servicii nonfactor)	3,3	3,4	4,6	6,8	6,8	6,8
Datorie externă (% din PIB)	26,9	34,3	35,7	41,5	37,9	38,4
Serviciul datoriei externe (mil. \$ SUA)	840	1012	1652	1820	2014	2310
Serviciul datoriei externe (în % din export de mărfuri și servicii nonfactor)	8,0	9,5	14,6	14,3	13,6	14,4
Curs de schimb dolar/euro la finele anului	197,3	211,5	221,4	230,3

Sursa: FMI, Public Information Notice, nr. 03/54, 25 aprilie 2003.

UNGARIA

Lucia MEZEI-PUȘCOI

Ungaria continuă să se afle într-o fază de avânt economic, pentru anul 2003 anticipându-se însă o **creștere reală a PIB mai redusă decât în 2002**, respectiv 3,1% (3,3% anul anterior). Pentru anul 2004, conform estimărilor FMI¹, PIB va înregistra o creștere reală de 3,6% și, respectiv, de 3,7% - conform estimărilor Institutului de Analiză Economică (ECOSTAT)² din Ungaria. În trimestrul I 2003, conform datelor furnizate de ECOSTAT, creșterea reală a PIB a fost similară celei înregistrate în anul 2002, de 3,3% (ritm anual), dar se apreciază că aceasta se va încetini în trimestrele următoare.

Activitatea a fost intensă pe parcursul anului 2002, în ciuda unei încetiniri a creșterii economice pe plan mondial, aceasta ca urmare a adoptării unei politici fiscale expansioniste în 2002 (care a fost un an electoral) de către guvernul ungar. *În anul 2003, va începe tranziția de la o creștere stimulată de o politică fiscală expansionistă la o creștere stimulată de export.* Însă, datorită unei reduceri a competitivității externe determinate de o creștere rapidă a salariilor pe parcursul anului 2002 (numai în anul 2002, salariul mediu brut s-a majorat cu 18,3%, față de o creștere a productivității de numai 3,9% în același interval), concomitent cu o apreciere a monedei naționale și o întârziere a procesului de redresare a economiei mondiale, îndeosebi a zonei euro, *creșterea exporturilor va fi una mai redusă față de anii anteriori (de 4,6% în 2003 comparativ cu 5,9% în 2002 și 9,1% în 2001, conform datelor OCDE³).*

Impulsul fiscal din anul 2002 a determinat o *creștere a consumului public* (+2,6% față de 0,1% în anul 2001) și a investițiilor (5,9% în 2002 față de 3,1% în anul 2001), însă, în ciuda reducerii investițiilor în sectorul particular, *cererea internă totală* a înregistrat o creștere de 7% în anul 2002. Pentru anul 2003, experții OCDE estimează o *creștere a consumului privat* de numai 5,5% comparativ cu 9,8% în 2002, o *sporire a consumului public* de numai 1,4% și o majorare a investițiilor productive de 2,6%, comparativ cu 5,9% în anul 2002. Așadar, **cererea internă totală** va înregistra o creștere de 4% în anul 2003 (5,3% în 2003), rămânând totuși stimulativă pentru activitatea productivă.

Producția industrială a înregistrat o creștere de 2,6% în 2002 și va cunoaște o majorare de 4% în 2003 și, respectiv, 5% în 2004, conform prognozelor ECOSTAT.

Rata șomajului va înregistra o ușoară creștere, de la 5,9% în 2002 la 6,0% în 2003, potrivit datelor OCDE.

¹ IMF Concludes 2003 Article IV Consultation with Hungary, 2 mai 2003.

² ECOSTAT Newsletter, mai 2003.

³ OCDE, *Economic Outlook*, nr. 73, Paris, iunie 2003.

Potrivit informațiilor furnizate de ECOSTAT, în anul 2003, nu vor fi modificări semnificative ale situației populației ocupate; numărul locurilor de muncă nou create va fi aproximativ egal cu cel al celor disponibilizați.

Evoluția inflației a fost una pozitivă în anul 2002. Rata inflației s-a diminuat de la 10,8% în mai 2001 (când banda de variație a cursului de schimb s-a mărit) - cel mai înalt nivel înregistrat în ultima perioadă - la 4,8% la finele anului 2002 și, respectiv, 4,5% la finele lunii februarie 2003, conform datelor FMI. Pe ansamblul anului 2003, experții OCDE apreciază însă că **rata inflației** se va situa la 5,2%, nivel apropiat de cel realizat în 2002 (5,3%), ca urmare a unei recrudescențe a presiunilor inflaționiste în a doua jumătate a anului în curs. Între factorii care au favorizat această evoluție a inflației pe parcursul anilor 2002 și 2003, ar trebui menționați încetinirea creșterii prețurilor mondiale, continuarea supravegherii prețurilor reglementate și aprecierea forintului.

Potrivit estimărilor ECOSTAT, rata dobânzii Băncii Naționale la depozite pe termen de 2 săptămâni era de 8,5% la finele anului 2002 și se estimează reducerea acesteia la 6,25% la finele anului 2003 și la 5,25% la finele anului 2004. Conform aceleiași surse, rata dobânzii la credite acordate pentru afaceri pe o perioadă mai mică de un an era de 9,7% la finele anului 2002, anticipându-se reducerea acesteia la 8,5% până la finele anului 2003. Rata medie a dobânzii la bonuri de tezaur pe trei luni se va diminua de la 8,8% în 2002 la 6,1% în 2003 conform estimărilor FMI.

Politica fiscală în anul 2002 a fost una extrem de expansionistă. Comparativ cu deficitele de 3% din PIB în anul 2000 și de 4,7% din PIB în 2001, deficitul bugetar estimat a reprezentat 9,5% din PIB în anul 2002. Cheltuielile considerabile din anul 2002 se vor diminua gradual, urmând a conduce la reducerea deficitului fiscal, însă în anul 2002 au fost majorate și unele capitole de cheltuieli cu caracter permanent, precum salariile și pensiile, cheltuielile cu sănătatea, cu asigurările sociale, cu subvențiile. Acestea vor influența **nivelul deficitului bugetar** în 2003, care probabil că se va situa în jurul nivelului de 4,5% din PIB, conform declarațiilor guvernului ungar.

Datele OCDE indică însă un deficit bugetar total de 8,4% din PIB (calculat pe baza Sistemului european de conturi 95) în 2002, de 5,6% din PIB în 2003 și de 5% din PIB în 2004. Însă pentru a fi admisă în zona euro în 2007-2008, Ungaria va trebui să reducă deficitul bugetar sub 3% din PIB până în anul 2005.

Datoria publică s-a situat la nivelul de 52,4% din PIB în anul 2001 și de 56,8% din PIB în anul 2002. Pentru anul 2003, se estimează o ușoară reducere a acesteia, la 55,3% din PIB, nivel care o situează deja în baremul de 60% din PIB, prevăzut pentru a intra în zona euro.

Conform datelor furnizate de ECOSTAT, vânzările la export au înregistrat o creștere de 5,7% în 2002, în timp ce s-a manifestat o ușoară scădere a vânzărilor interne. Pentru anul 2003, nu se așteaptă nici o îmbunătățire în acest domeniu. Conform prognozelor ECOSTAT, *exporturile* se vor menține la același nivel ca anul anterior, însă se va înregistra o ușoară creștere a vânzărilor interne.

Potrivit datelor OCDE, în anul 2002, volumul exporturilor de mărfuri și servicii a înregistrat o creștere de 5,9% comparativ cu nivelul anului anterior, iar cel al importurilor de 8,9%. Efectele creșterii salariilor și aprecierii forintului s-au făcut simțite mai ales spre finele anului 2002, în principal în cazul exporturilor de produse manufacturate. Pentru anul 2003, se anticipează o creștere a volumului exporturilor de 4,6%, iar a importurilor de 5,8%.

Potrivit estimărilor cuprinse într-un supliment al cotidianului britanic *Financial Times*¹, valoarea exporturilor în 2003 se va cifra la 41 miliarde dolari SUA, iar cea a importurilor la 44,2 miliarde dolari SUA. Conform aceleiași surse, prognozele pentru anul 2004 indică o valoare a exporturilor Ungariei de 45 miliarde dolari SUA, iar a importurilor de 48 miliarde dolari SUA. În consecință, *deficitul balanței comerciale*, datorat unei creșteri mai lente a exportului decât a importului, se va cifra la 3,2 miliarde dolari SUA în 2003 și, respectiv, la 3 miliarde dolari SUA în 2004. Conform aceleiași surse, *deficitul balanței de plăți curente* se va diminua de la 4,7 miliarde dolari SUA în 2003 la 4,5 miliarde dolari SUA în anul 2004.

Potrivit datelor OCDE, **ponderea deficitului balanței de plăți curente în PIB** va crește de la 4% în 2002 la 4,5% în 2003, însă se va diminua la 3,8% în anul 2004.

Rezervele valutare brute s-au majorat, conform informațiilor furnizate de FMI, de la 10,4 miliarde dolari SUA în 2002 la 14 miliarde dolari SUA în februarie 2003. Valoarea rezervelor valutare brute în număr luni importuri de mărfuri și servicii s-a majorat de la 2,7 în 2002 (cel mai scăzut nivel din anul 1999) la 3,8 în februarie 2003 (de menționat că, potrivit statutului FMI, un nivel acceptabil al rezervelor valutare ale unei țări cu monedă convertibilă este de a acoperi 5-7 luni valoarea importurilor).

Ponderea datoriei externe nete în PIB (datoria externă incluzând creditele interîntreprinderi și deținerile de active denominate în forinți de către nerezidenți) s-a menținut aproximativ la același nivel pe parcursul ultimilor ani: 23,4% în 2001 și, respectiv, 23,2% în anul 2002². *Financial Times* estimează o pondere a datoriei externe totale în PIB de 41,8% în anul 2003 și de 40,7% în anul 2004.

Evoluția principalilor indicatori macroeconomici în Ungaria, în perioada 2000-2004

Indicatori	2000	2001	2002	2003 (estimări)	2004 (previziuni)
Ritm real de creștere a PIB (%)	5,2	3,8	3,3	3,1	3,7
Ritm real de creștere a cererii interne totale (%), din care:	5,1	2,1	5,3	4,0	3,1
- consum privat	4,4	4,9	9,8	5,5	3,8
- consum public	1,9	0,1	2,6	1,4	0,0
- investiții productive	7,7	3,1	5,9	2,6	2,1

¹ *Financial Times, Special Report Hungary*, 27 mai 2003, p. III.

² IMF Concludes 2003 Article IV Consultation with Hungary, 2 mai 2003.

Indicatori	2000	2001	2002	2003 (estimări)	2004 (previziuni)
Rata inflației (%)	9,8	9,2	5,3	5,2	4,6
Rata șomajului (în % din populația activă)	6,5	5,8	5,9	6,0	6,4
Export de mărfuri și servicii (modificări %)	21,8	9,1	5,9	4,6	8,0
Import de mărfuri și servicii (modificari %)	21,1	6,3	8,9	5,8	7,0
Deficit bugetar (% din PIB)	2,9	5,2	8,4	5,6	5,0
Soldul balanței de plăți curente (% din PIB)	-6,3	-3,4	-4,0	-4,5	-3,8

Sursa: OECD, Economic Outlook, nr. 73, Paris, iunie 2003.

Bibliografie

- Belli, Nicolae, *Tranziția mai grea decât un război, România 1990-2000*, Editura Expert, București, 2001
- Câmpeanu, Virginia, *Comensurarea și evaluarea decalajelor economice în perspectiva integrării României în UE*, Program MEC-CERES, octombrie 2002
- Pasquarelli, E.G., "Procesul de negociere pentru aderarea la UE nu este un meci", *Integrarea Europeană - Supliment România liberă* în colaborare cu Uniunea Europeană, 18 octombrie 2000
- *** *Deutsche Bank Research*, 2002
- *** Documente, European Commission, December 2001
- *** European Commission, *2000 Regular Report from the Commission on Romania's Progress towards Accession*, 2000
- *** European Commission, *A Community of Fifteen*, Bruxelles, 2000
- *** IMF- documents, 2002